

Urfjellheia

**

Referanse: Hertzberg M. 2019. Naturverdier for lokalitet Urfjellheia, registrert i forbindelse med prosjekt Frivilligvern 2018. NaRIN faktaark. BioFokus. (Weblink: <https://biofokus.no/narin/?nid=6304>)

Referansedata

Fylke: Agder
Kommune: Risør
H.o.h.: 60-180 moh
Areal: 226 daa

Prosjektilhørighet: Frivilligvern 2018
Inventør: MAH
Vegetasjonsone: boreonemoral 100% (230 daa)
Vegetasjonseksjon: O2-Klart oseanisk

Sammendrag

Undersøkelsesområdet er befart av BioFokus gjennom ordningen med frivillig vern i 2018, i regi av Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Agder og grunneier. Det avgrensede forvaltningsområdet ligger på Urfjellheia ca. 3 km nordøst for Søndeled og 9 km nordvest for Risør i Risør kommune. Området utgjør et lavereliggende areal (ca. 60-180 moh.) med kollepartiet Urfjellheia og bratte lisider (særlig mot sør). Området har stor topografisk variasjon med småkupert terreng og flere eksposisjonsretninger. Området har rik berggrunn og i hovedsak tynt til ikke-eksisterende løsmassedekke og området domineres av arealer med lav og middels høy bonitet. Vegetasjonen er variert med hovedsakelig stor variasjon innenfor rike og fattige typer. Vegetasjonen og topografiske forhold gir grunnlag for en rik edelløvskogsflora. Dominerende treslag er eik, men både furu og andre edelløvtrær forekommer i stor grad. Skogen varierer en del i alder, med både ungskog og gammel skog. Stedvis er det blitt utført tynningshogster (?) i nyere tid, samt større hogster hvor skogen nå er i et jengroingsstadium. Innenfor kjerneområde 1 er det f.eks. gammel og ung edelløvskog. Generelt er det lite-middels med død innenfor verneforslaget, men kjerneområdene har stedvis en del død ved, samt noe kontinuitet i den døde veden. Tre lokaliteter med rik edelløvskog (alle med A-verdi) finnes innenfor verneforslaget. I tillegg omfattes deler av verneforslaget samt store deler av arealet utenfor av rødlistet naturtype låguredelløvskog (VU, ca. 162 daa) og frisk rik edelløvskog (NT, ca. 68 daa). Til sammen er det registrert 6 rødlistearter innenfor verneforslaget (3 NT og 3 VU). Rødlisteartfunnene er knyttet til gammel eik (ruteskorpe (NT), oksetungesopp (NT), kastanjelundlav (VU)), kontinuitet i død ved av osp (ospehvitkjuke (NT), samt lågurteikeskog (grønn fåresopp (VU)). Barlind (VU) forekommer også flere steder rett utenfor verneverdig areal. I tillegg er det tidligere registrert en rekke interessante karplanter og jordboende sopp knyttet til rikere mark. Trolig er det et betydelig potensiale for flere rødlistearter, særlig av sopp knyttet til rikere mark. Lokalitet "Urfjellheia" anses som et mindre godt arrondert område med middels grad av urørthet de siste tiårene. Urfjellheia skårer høyt på treslagsfordeling, vegetasjonsvariasjon, topografisk variasjon og rikhet, og middels høyt på død ved mengde og kontinuitet, gamle løvtrær og edelløvtrær, og arter. På urørthet (pga. mye ung skog) og mengde gamle trær får området relativt lav skår. Funn av 6 rødlistearter i ulike organismegrupper, samt betydelig potensiale for flere interessante arter, gir middels skår for parameteren artsmangfold. Området skårer lavt på størrelse. De største kvalitetene ved området er knyttet til rik (og gammel) edelløvskog og det vurderes samlet som et verneverdig område med regional verdi (**). Urfjellheia vil i middels grad bidra til inndekning av mangler i skogvernet (Framstad m.fl. 2017). Området dekker i første rekke opp viktige mangler knyttet til inndekning av viktige naturtyper.

Feltarbeid

Området er undersøkt av Maria K. Hertzberg (BioFokus) i august 2018. Tilbudsarealet anses som godt nok undersøkt for å kunne presentere en nær optimal avgrensing av verneverdig areal innenfor de gitte arbeidsgrensene, og for å kunne foreta en rimelig sikker verdigradering av området i henhold til gjeldene metodikk. Dette blant annet i støtte av høyoppløselige ortofoto. Det har ikke vært kapasitet og tid nok i felt til å få undersøkt alle deler av tilbudt areal, og enkelte kjerneområder/prioriterte naturtyper av lavere verdi (typisk C-verdi) er derfor muligens ikke fanget opp eller ikke prioritert kartlagt.

Tidspunkt og værrets betydning

Tidspunktet for feltarbeid var gunstig med hensyn til kartlegging av alle ettersøkte organismegrupper (karplanter, moser, lav, jord- og vedboende sopp), men dårlig vær kan ha påvirket datafangsten noe.

Utvelgelse og undersøkelsesområde

Området inngår i arbeidet med frivillig skogvern i regi av Miljødirektoratet, Fylkesmannen og grunneiere. Tilbudsområdet som er vurdert omfattet et areal på 404 daa.

Tidligere undersøkelser

Flere undersøkelser er blitt utført i området tidligere, både MiS-kartlegginger, naturtypekartlegginger og artskartlegginger. Av MiS-figurer er det tidligere kartlagt rik bakkevegetasjon, liggende død ved og hule løvtrær. Det er også flere MiS-figurer rett utenfor undersøkelsesområdet i sørøst og som grenser til det utvalgte området. To svært viktige (A-verdi) og én viktig (B-verdi) rik edelløvskog er blitt avgrenset som naturtypelokaliteter tidligere. Alle tre fortsetter utenfor undersøkelsesområdet, hvor det meste av arealet finnes utenfor. I tillegg er det utført en rekke artsregistreringer tidligere, hvorav flere er rødlistearter.

Beliggenhet

Lokaliteten ligger oppå Urfjellheia ca. 3 km nordøst for Søndeled og 9 km nordvest for Risør i Risør kommune.

Naturgrunnlag

Topografi

Lokaliteten består av selve Urfjellheia, en relativt markert kolle med bratte sider, spesielt i sør. Toppartiet er for det meste småkollete til småkuppert, med mindre daler som skjærer ned i landskapet. Området strekker seg fra ca. 60-180 moh. Generelt er verneforslaget relativt variert mtp topografien med blant annet flere hellningsgrader og eksposisjonsretninger representert.

Geologi

Berggrunnen består av amfibolitt, noe som kan gi seg utslag i rikere vegetasjonstyper. Løsmassedekket er enten nesten fraværende eller tynt og bestående av morenemateriale. Stedvis, i forsenkninger o.l., er det noe bedre jordsmonn.

Vegetasjon og treslagsfordeling

Det er i hovedsak et forholdsvis høyt innslag av edelløvtrær innenfor "Urfjellheia" og forekomster av intermediære til rike vegetasjonstyper dominerer. På de øvre tørre og grunnlendte partiene dominerer en mosaikk av bærlyng- og svak-bærlyngskog. Her er tresjiktet blandet med i hovedsak furu og eik, men også med et høyt innslag av osp. Stedvis finnes det også i veksling tørr, grunnlendt amfibolitt eike(-lindeskog) av både fattige og rikere typer (da med mye blåveis) i disse øvre partiene. Noe bjørk, gran, selje og rogn forekommer også og til tider er det mye einer i busksjiktet. Innimellom er det noe frodigere med et rikt feltsjikt og med høyt innslag av osp i tresjiktet, og med gran eller lind i busksjiktet. Dette finnes blant annet i Heimnesdalen. I områder med oppsprukket amfibolitt-berggrunn er vegetasjonen rikere med lågurt. Dette forekommer hovedsakelig i de brattere og/eller lavereliggende partiene, samt i forsenkninger. I disse partiene er det eik, lind, spisslønn, hassel, ask, alm, osp, gran og furu i tresjiktet. I feltsjiktet er det blant annet mye blåveis og myske, samt vårerteknapp, svarterteknapp, liljekonvall, lundrapp, trollbær, vårmarihånd, storkonvall, fingerstarr, tannrot, firblad og sanikel, samt bredbladet edelløvskogsgras som skogsvingel. Særlig i den sørvendte åssiden ned fra Urfjellheia mot Glupedalen er det blokkmark og stedvis rasmak og svært rik edelløvskog med mye lind og her er det et svært gras- og urterikt feltsjikt og rikelig med typiske krevende edelløvskogplanter. Nede i selve glupedalen og langs med bekken er det svartor, gråor, ask og osp, og i de fuktigste partiene langs med bekken er det mye strutseving og gulldusk (se forøvrig kjerneområdebeskrivelsene for mer detaljer).

Skogstruktur og påvirkning

Deler av skogen er forholdsvis ung og preget av tidligere hogster både i de øvre delene, men også i skrentene på flere kanter. Blant annet er edelløvskogen i et gjengroingsstadium der det tidligere har vært hogst. I de mest osperike skogene hvor det er blitt utført uttakshogst tidligere er det nå relativt gammel osp i tresjiktet, men også partier med mye ung gran (blant annet i deler av Heimnesdalen). I de øvre mindre påvirkete områdene (hovedsakelig i de mer grunnlendte og fattigere partiene) er skogen mer fleraldret og flersjiktet og det forekommer en del gamle eik- og furutrær. Funn av furustokkjuke tyder på at noen av furuene er over 150 år gamle, og trolig finnes det trær som er eldre enn dette også da selv noen av furuene på den skrinneste marka er av relativt store dimensjoner, har panserbark og stor vid krone. De små og tynnstammete eikene i disse skrinneste partiene er trolig også forholdsvis gamle da det ble funnet oksetungesopp flere steder, en art forbundet med svært gamle eiker. Deler av skogen i områdene med bedre jordsmonn oppnår også høye aldre, og mange av edelløvtrærne er forholdsvis gamle. Generelt er det forholdsvis lite død ved innenfor området, men i partier er det mye død ved av osp og/eller ulike edelløvtrær. Død ved av furu og andre trær forekommer også. I de mer dødved-rike partiene er det god kontinuitet i død ved, med ulike dimensjoner og nedbrytningsstadier representert. I de avgrensede edelløvskogene er det både yngre, eldre og gamle trær, en del død ved i partier og trær med både hulheter og sokler (lind og svartor). Stedvis er det god kontinuitet i død ved med både flere dimensjoner og nedbrytningsstadier representert (se forøvrig kjerneområdebeskrivelsene for mer detaljer). Noen gamle kjerreveier går gjennom området.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Urfjellheia. Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Glupedalen

Naturtype: Rik edelløvskog - Rasmak-lindeskog
BMVERDI: A

Areal: 76daa

Innledning: Lokaliteten er registrert av Maria K. Hertzberg, BioFokus, i forbindelse med frivillig vern i 2018. Flere MiS-figurer inngår i avgrensningen - liggende død ved, rikbarkstrær, rik bakkevegetasjon, eldre lauvsuksesjon og hule lauvtrær. Lokaliteten er tidligere kartlagt naturtype rik edelløvskog (Svalheim, E. 2002). Mye av informasjonen under stammer fra tidligere beskrivelse. Ny avgrensning og beskrivelse erstatter gammel BN00006585. Deler av det tidligere avgrensede området er ikke undersøkt i denne omgang. Den østlige delen ligger utenfor undersøkelsesområdet ifm frivillig vern i 2018, men er likevel inkludert i avgrensningen basert på tidligere opptegning. Det er derfor forbundet noe usikkerhet til avgrensningen.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Glupedalen ligger som en øst-vest gående dal mellom nordre del av Dalsvann og Søndeledmyrtjenn.

Glupedalen avslutter den sørlige delen av Urdfjellheia. Denne lokaliteten består av den rett sørlig eksponerte skråningen fra Urdfjellheia og ned mot bekkeløpet som renner i bunnen av Glupedalen. Topografi/geologi: Lokaliteten består av en relativt bratt sørskråning med langsgående bergskrent med underliggende blokkmarksvifter. I mellom blokkmarksviftene er det forvittringsjord med mer eller mindre sammenhengende til mer åpent vegetasjonsdekke. I bunnen av lokaliteten renner en bekk, som drenerer vest-øst og renner ut i Dalsvann ved Glupe. Berggrunnen tilhører amfibolitt-gabbro-formasjonen.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Avgrensningen gjelder naturtypen rik edelløvskog med utforminger lågurt-eikeskog og rasmark-lindskog. Avgrensningen er satt sammen av de rødlistede naturtypene (per 2018) frisk rik edelløvskog (NT) og lågurtedelløvskog (VU). Hele den sørvendte åssiden ned fra Urdfjellheia er preget av en usedvanlig rik lågurt edelløvskog av rasmark-blokkmark-type dominert av lind. Særlig helt i øst er det mye lind. De fleste av våre edellauvtrær opptrer i lia; både ask, alm, lønn, hassel, eik, krossved samt (nederst) svartor er registrert. I tillegg forekommer osp, bjørk, gråor, hegg, rogn, gran, einer og furu. Skogen er fleraldret og har overveiende god spredning på de ulike sjikt. Spredt forekommer grovstammete individer av osp, eik, ask, lind, gran og furu i nøkkelbiotopen. Flere av ospene, noen få eiker, enkelte asker, samt gran og furu hadde en diameter i brysthøyde på mellom 50-55 cm. Flere linder hadde en diameter på 40-45 cm. Videre finnes det grove lægere av spesielt osp og lind. Det er god kontinuitet i død ved spesielt av lind innen lokaliteten. Det finnes lindelæger i alle nedbrytningsfaser, samt gadder av gran, furu, bjørk, eik, lønn og lind. Høystubber av lind og svartor ble registrert. Grov bark var framtrædende på enkelte bjørker. Sokkeldannelse ble observert på individer av lind (også noen hule) og svartor. Eika spiller mindre rolle i lia ned fra Urdfjellheia, men nordøst for denne lokaliteten (langs Dalsvann opp mot Dale) er det overveiende blåbærikeiskog med innslag av gran, furu og rogn. Eika i dette området er ikke spesielt gammel. Ned mot bekken i Glupedalen østlige del opptrer det fuktigere partier med svartor, gråor, ask og osp langs bekken. Enkelte grove dimensjoner av spesielt osp ruver i landskapet. På de fuktigere områdene kan strutseving dominere. På steiner og bergknauser langs bekken i Glupedalen finnes en velutviklet mosevegetasjon. Noe opp for bekkeløpet samt i lia generelt preges vegetasjonen av rik lågurtvegetasjon. Feltsjiktet er gras- og urterikt. Her finnes bredbladede edelløvskogsgras som skogsvingel. Dessuten forekommer rikelig av typiske, krevende edelløvskogplanter. Glupedalen representerer en meget rik utforming av edelløvskogsaspektet. Antakelig en av de rikeste rikeste utformingene som en kan treffe på her til lands.

Bruk, tilstand og påvirkning: Midt i lia er det for noen år tilbake blitt hugget ut en del virke. Her står det i dag en ensaldret bestand av vesentlig osp, og undervegetasjonen her er like rik som innenfor naturtypeavgrensningen. Noe ung edelløvskog inngår også i avgrensningen. Det går en gammel traktorvei noe opp fra bekken i vestenden av Glupedalen inn til området som ble hugget for noen år siden. Lia har tidligere antakelig vært gjenstand for plukkhogst, der det har vært mulig å komme fram. Det ble observert noen få hogstspor i form av stubber, innenfor avgrenset areal. Disse trærne har blitt hugget for en god stund siden.

Artsmangfold: Lokaliteten utmerker seg med en velutviklet og artsrik edelløvskog flora, bl.a. med meget store og frodige bestander av ulike bredbladede "edelløvskogsgras" samt urter slik som vårterteknapp, myske, tannrot, sanikel, svarterteknapp, blåveis og fingerstarr. Det mest særegne for denne lokaliteten er likevel at orkideen vårmarihånd vokser spredt over store deler av lia i Glupedalen. Den ble registrert på forvittringsjord sammen med liljekonvall, hengeaks og svarterteknapp. Lokaliteten er ikke fullstendig undersøkt. Lokaliteten er av en spesiell type edelløvskog som antakelig huser en rekke rødlistede sopparter; et element av mykorrhizasopper (symbiosesopper) som eksklusivt er knyttet til eik, lind og hassel, og som er veldig sjeldne i Norden utenfor sørlandskyststripen fra Kragerø til Kristiansand. Ut i fra kjennskap til enkelte tilsvarende utforminger i Kragerø-Risør-området, kan en forvente ca. 15-25 rødlistearter av jordboende sopp her. Videre er det sannsynlig med forekomst av sjeldne vedboende sopp- og insektsarter knyttet til grove læger. Det ble registrert rødlistearter av sopp knyttet til død ved av eik på befarings i mai 2000 og i 2018, ruteskorpe (NT) og oksetungesopp (NT). Videre ble det registrert signalarter knyttet til levende og dødt virke. Eikeskinn på grov eik. Skjellgrye cf. er vanlig innen lokaliteten og vokser på osp, eik, og lønn, tiffelllav på lind og osp. Denne arten var også vanlig innen lokaliteten. Lodnevrenge finnes stedvis, på lønn. Almélav cf. funnet på lønn. Stor ospeildkjuke på stor og grov osp. Signalarter av karplanter: Våreknapp vokser spredt over store deler av lokaliteten. Vårmarihånd med spredte forekomster i lia. Sanikkel vokser spredt i østlige deler av lokaliteten. Svarterteknapp vokser høyt oppe i lia på forvittringsjord sammen med en bestand av vårmarihånd. Tannrot vokser spredt over hele lokaliteten. Myske vanlig i hele området.

Fremmede arter: Ingen påviste.

Del av helhetlig landskap: Det er flere edelløvskoglokaliteter i umiddelbar nærhet til denne lokaliteten og det kan tenkes at artene som finnes her også benytter seg av nærliggende områder. Lokaliteten inngår som en av 24 naturtypelokaliteter med rik/gammel edelløvskog i Dalsvann-området, og ligger rett sør for to lokaliteter med A-verdi. I alt 11 av disse har A-verdi.

Verdivurdering: Etter DN sin verdisetting settes området til å være "svært viktig", eller A, med høy nasjonal verdi. Området er gitt høyeste verdivurdering pga intakthet, rikhet, størrelse og variasjon i utforminger, med elementer av lågurt-eikeskog, rik lindskog og fuktig/rik svartor-askskog. Lokaliteten inneholder en høy ansamling av sjeldne kontinuitetselementer og reliktpregete forekomster, samt flere påviste rødlistearter knyttet til kalkrik edelløvskog. Lokaliteten utgjør en av de rikeste edelløvskogene innenfor grunnfjellsområdet på Sørlandet, og en av de aller finest utviklede lindedominerte og en sjelden karplanteflora. Her er også elementer av en velutviklet lav- og moseflora på gamle trær og bergvegger. Denne utformingen gir etter alt å dømme grunnlag for et særlig rikt biologisk mangfold også av sopp og insekter.

Skjøtsel og hensyn: Mye av mangfoldet i denne typen rik edelløvskog er sårbart overfor (omfattende) hogst. Området utgjør noe av det rikeste av edelløvkoger i kystregionen, og det er derfor viktig at dette bestandet med sine arter knyttet til kontinuitetsskog får lov å utvikle seg videre i retning av en naturskog.

2 Urdfjellheia S

Naturtype: Rik edelløvskog - Lågurt-eikeskog
BMVERDI: A

Areal: 108daa

Innledning: Lokaliteten er registrert av Maria K. Hertzberg, BioFokus, i forbindelse med frivillig vern. Flere MiS-figurer inngår i avgrensningen - rik bakkevegetasjon og hule lauvtrær. Lokaliteten er tidligere kartlagt naturtype rik edelløvskog gjennom en større edelløvskogskartlegging av Dalsvann-området i 2009-2010. Urdfjellheia S representerer et tillegg/supplement til den tidligere kartlagte lokaliteten Glupedalen (A-verdi) (Tor Erik Brandrud 2009). Hele lokaliteten ble ikke kartlagt ved befaringen i 2018, og grensene mot øst er derfor noe usikre. Mye av informasjonen under stammer fra tidligere beskrivelse. Ny avgrensning og beskrivelse erstatter gammel BN00075051.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten utgjøres av de nordvendte og østvendte, øvre liene fra Urdfjell/søndre Urdfjellheia, og er preget av rikere, oppsprukket amfibolitt-berggrunn. Grensen i N og NØ mot Heimesdalen er satt mot yngre hogstklasser.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Avgrensningen gjelder naturtypen rik edelløvskog med utforming lågurt-eikeskog, og med rødlistet naturtype lågurtedelløvskog (VU). De øvre delene er preget av tørr, grunnlendt amfibolitt eik(-linde)skog, med en del furuinnsalg, og med mosaikkpreget næringsrikhet; fra rike partier med blåveis, til fattige blåbærikeiskogspartier med mye innslag av boreale lauvtrær (bjørk, osp, rogn, selje). Innslaget av boreale lauvtrær tilter nedover i N-skråningen, der det også kommer inn noe friskere partier med mindre eik, og mer spisslønn, ask, selje m.v. Et sørvendt parti i den østre delen av kollen er rikt og danner overgang mot nabolokaliteten

Glupedalen. I de lavere delene helt i Ø, mot Glupe er det utpreget blandingskog, med eik, lind, spisslønn, ask, alm, osp, gran og furu, stedvis ganske rikt med en del blåveis og myske (dels preg av lågurveikeskog, dels av lågurtgranskog, dels også mer reine lindeknauser). Helt nede ved den gamle engmarka på Glupe er det noe mer sekundærskogspeg, med yngre eik-osp-lindeskog. I et mindre område nord og opp fra Heimnesdalen og på grensa til undersøkelsesområdet er det et mindre parti med en del store og grove osp og død ved av osp. Eikeinnslaget er likevel stort nok til at denne ikke tas ut som egen naturtype.

Bruk, tilstand og påvirkning: De øvre delene er lite påvirket og har innslag av gamle eik- og furutrær, mens partiene nær Glupe har mye ung skog (gjengroingsstadium). Død ved av forskjellige treslag og i ulike nedbrytningsstadier finnes spredt innenfor lokaliteten.

Artsmangfold: Lokaliteten har stedvis en rik edelløvskogsflora. I den øvre tørrere lågurt-eike-furuskogen ble det registrert ruteskorpe (NT) og kastanjelundlav (VU) på eik og ospehvitkjuke (NT) og begefingersopp i den mer osperike delen. I 2011 ble det registrert grønn fåresopp (VU), oksetungesopp (NT), stålblå slørsopp, krustrompetsopp og mørkfiolett slørsopp. Lenger ned i lia og med de rikere partiene med amfibolitt-eik-lindeskog er potensial for rødlistede jordboende sopper (bør kunne huse 5-10 rødlistearter), og det ble i 2011blant annet registrert giftkorallsopp (NT), lys ospeslørsopp (VU), beltebrunpigg, lodnesølvpigg og gullkorallsopp (NT).

Fremmede arter: Ingen registrerte.

Del av helhetlig landskap:Lokaliteten inngår som én av 24 naturtypelokaliteter med rik/gammel edelløvskog i Dalsvann-området, og ligger mellom og tett opptil to svært viktige (A-verdi) lokaliteter. I alt 11 av disse har fått A-verdi.

Verdivurdering: Det er snakk om en relativt stor lokalitet med forholdsvis mange interessante artsfunn og høyt potensiale for flere interessante arter. Lokaliteten er mest preget av moderat rik eik-lindeskog og blandingskoger, men i partier er edelløvskogsfloraen velutviklet. Deler av edelløvskogen er noe påvirket i nyere tid og har et ungt tresjikt, men med flere rike partier med potensiale for rødlistede jordboende sopp. På bakgrunn av størrelse, med flere rike partier med potensiale for rødlistearter og tilknytning til andre rike edelløvskogslokaliteter i nærheten, sett i sammenheng med nabolokaliteten Glupedalen (A-verdi), vurderes området til å være svært viktig (A-verdi).

Skjøtsel og hensyn: HDe øvre delene bør forvaltes urørt. De nedre, mer hagemarkspregete delene kan forvaltes med gjennomhogst der gran og en del furu kan tas ut, sammen med noe osp, bjørk. Eldre edellauvtrær bør spares og kan gjerne fristilles noe.

3 Urdfellheia NØ

Naturtype: Rik edellauvskog - Lågurt-eikeskog
BMVERDI: A

Areal: 46daa

Innledning: Lokaliteten er registrert av Maria K. Hertzberg, BioFokus, i forbindelse med frivillig vern. Flere MiS-figurer inngår i avgrensningen - rik bakkevegetasjon. Lokaliteten er tidligere kartlagt naturtype rik edelløvskog gjennom en større edellauvskogskartlegging av Dalsvann-området i 2009-2010. Urdfellheia S representerer et tillegg/supplement til den tidligere kartlagte lokaliteten Glupedalen (A-verdi) (Tor Erik Brandrud 2009). Hele lokaliteten ble ikke kartlagt ved befaringen i 2018, og grensene mot mot øst er derfor noe usikre. Mye av informasjonen under stammer fra tidligere beskrivelse. Ny avgrensning og beskrivelse erstatter gammel BN00075052.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger i Urdfellheia, rett nord for de to lokalitetene Glupedalen og Urdfellheia S (begge med A-verdi). Lokaliteten grenser til yngre hogstklasser i alle retninger. Heia består av amfibolitt-bergarter.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Avgrensningen gjelder naturtypen rik edelløvskog med utforming lågurt-eikeskog. Rødlistet type lågurtedelløvskog (VU) inngår i avgrensningen. Lokaliteten består av rik til middels rik amfibolitt eik-lindeskog (rik lågurveikeskog). Særlig rike partier forekommer i skråningen i øst, særlig omkring en liten tverrgående sprekkedal. Her er det blåveisrik eikeskog. Det er også overganger mot mer grandominert lågurtskog.

Bruk, tilstand og påvirkning: Skogen er i hovedsak relativt småvokst og ikke spesielt gammel, men noen eldre eiker forekommer i øvre (vestre) del.

Artsmangfold: Rik, velutviklet amfibolitt-eik-lindeskog indikerer et betydelig potensial for rødlistede sopparter. Trolig huser lokaliteten over10 rødlistede jordboende sopper. I 2011 ble en rekke interessante arter registrert, blant annet giftkorallsopp (NT), Ramaria rubripermanens (VU), mykbrunpigg (VU), grønn fåresopp (VU) og flammekorallsopp (NT).

Fremmede arter: Ingen registrerte.

Del av helhetlig landskap:Lokaliteten inngår som en av 24 naturtypelokaliteter med rik/gammel edelløvskog i Dalsvann-området, og ligger rett nord for to lokaliteter med A-verdi. I alt 11 av disse har A-verdi.

Verdivurdering: Det er snakk om en relativt stor lokalitet med både flere interessante artsfunn og høyt potensiale for flere. Lokaliteten har velutviklet, rik lågurveikeskog/amfibolitt eik-lindeskog, og huser en av de rikeste eikeskogene i Dalsvannområdet. Skogen er for det meste småvokst og ikke særlig gammel, men blant annet på grunn av rikhet, størrelse og betydelig potensiale for interessante arter får lokaliteten verdi svært viktig (A-verdi).

Skjøtsel og hensyn: Det foreslås primært at lokaliteten forvaltes som urørt, dvs. med fri utvikling, men alternativt kan det være aktuelt med en forsiktig gjennomhogst med vekt på uttak av gran, furu, og bevaring av eldre edellauvtrær.

Artsmangfold

Flere svakt til moderat kontinuitetskrevenende arter er påvist, fremst tilknyttet osp, furu og eik. Det er høyt potensial for funn av flere moderat krevenende arter tilknyttet disse substrat, samt rik bakke (bl.a. mykorrhiza-sopp). Foreløpig er 5 rødlistearter påvist innenfor området (3 NT og 2 VU). De viktigste nevneverdige rødlistearter og signalarter påvist innenfor avgrenset verneverdig areal er blant annet oksetungesopp (NT) og ruteskorpe (NT) som ble funnet på flere eiker, ospehvitkjuke (NT) som ble funnet flere steder på de mest dødved-rike ospelokalitetene, grønn fåresopp (VU), kastanjelundlav (VU) på eik, svovelkjuke på eik, lungenever, eikeskinn, stor ospeildkjuke, furustokkjuke, begefingersopp, vårmarihånd, samt en rekke jordboende sopp forbundet med rik bakke. Flere barlindforekomster (VU) finnes i undersøkelsesområdet rett utenfor verneforslaget. Det er sannsynlig at også barlind forekommer innenfor verneforslaget. Rett utenfor verneforslaget i sørøst er det tidligere registrert en rekke rødlistearter.

*Tabell: Artsfunn i Urdfellheia. Kolonnen **Totalt antall av art** summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen **Funnet i kjerneområde** henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert*

kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerne-område (nr)
Karplanter	Cardamine bulbifera	tannrot			1
	Galium odoratum	myske			1
	Lathyrus niger	svarterteknapp			1
	Lathyrus vernus	vårerteknapp			1
	Orchis mascula	vårmarihand			1
	Sanicula europaea	sanikel			1
Lav	Bacidia biatorina	kastanjelundlav	VU		2
Sopper	Albatrellus cristatus	grønn fåresopp	VU		2
	Aleurocystidiellum disciformis	eikeskinn			
Sopper	Antrodia pulvinascens	osphevittkjuke	NT		2
	Artomyces pyxidatus	begerfingersopp			2
	Fistulina hepatica	oksetungesopp	NT		1 2
	Hydnellum concrescens	beltebrunpigg			1
	Oxyporus populinus	lønnkjuke			1
	Peniophora junipericola	einertorneskinn			2
	Phellinus pini	furustokkjuke			1
	Phellinus populicola	stor ospeildkjuke			1
	Xylobolus frustulatus	ruteskorpe	NT		1 2

Avgrensing og arrondering

Avgrenset verneforslag består kun av halve tilbudsarealet, hvor mer påvirket skog (ungskog) og skog med lite naturkvaliteter er utelatt. Noe ungskog inngår i forslaget, da denne finnes innenfor/innimellom skog med viktige naturkvaliteter. Verneforslaget er på 226 daa (av 404 daa tilbudt areal) og får lav skår på størrelse (*). Kjerneområdene i sin helhet blir ikke fanget opp av verneforslaget, og andre trolig viktige naturtypelokaliteter i umiddelbar nærhet og som en naturlig forlengelse til dette området er ikke med. Det er også flere interessante artsfunn, samt MiS-registreringer rett utenfor tilbudt areal i sørøst. Trolig ville det være hensiktsmessig å ha med også arealene sørøstover mot Glupesåsen, Øygrane og Korsodden i verneforslaget. Rent topografisk er også avgrensningen dårlig, da grensen skjærer tvers over en dalside og ikke fanger opp hele gradienten fra øvre deler og ned til vannet. Arronderingen på verneforslaget (og også undersøkelsesområdet) er derfor dårlig da det følger eiendomsgrenser og i mindre grad topografi og (tidligere) kartlagte naturverdier.

Vurdering og verdisetting

Området skårer høyt på treslagsfordeling, vegetasjonsvariasjon, topografisk variasjon og rikhet, og middels høyt på død ved mengde og kontinuitet, gamle løvtrær og edelløvtrær, og arter. På urørthet (pga. mye ungskog) skårer lokaliteten midtveis høyt og på størrelse og arrondering får den lav skår. Områdets største og viktigste naturkvaliteter er knyttet til de tre kjerneområdene med svært viktig rik edelløvsog som dekker ca. 40 % av det totale arealet innenfor verneforslaget. Her er det stedvis en svært velutviklet og artsrik edelløvsogsflora og høyt potensiale for særlig rødlistede jordboende sopp, men også interessante arter knyttet til gamle edelløvtrær. Arealene utenfor kjerneområdene har ikke like store verdier, men består av mye velutviklet amfibolitt eike-furuskog med en viss verdi i de mer grunnlendte områdene. Ellers er det mer påvirkete (yngre skog) blandingsskoger med osp, eik, furu og diverse andre edelløvtréslag i områdene med bedre jordsmonn. Likevel har også arealene utenfor kjerneområdene visse verdier og det er potensiale for flere interessante arter også her, i hovedsak arter knyttet til gammel trær og død ved av eik, osp og furu, men også blant annet av lind, hassel og spisslønn. Det er for det meste sparsomt med død ved, men i partier er det forholdsvis store forekomster særlig av osp og div. edelløvtrær, og det er potensiale for signalarter og rødlistearter av sopp, moser og insekter knyttet til stående og liggende død ved. Området har varierende skogalder (fra ungskog til gammel skog), er for det meste flersjiktet (noen steder en-tosjiktet), men kun mindre arealer kan karakteriseres som naturskog etter definisjonen i NiN. Naturverdiene er mye knyttet til (kalk) rikheten, men i noen områder også til skogstrukturen. Videre er det positivt at lokaliteten ligger i et område med lignende skogkvaliteter, da dette gir økt sjanse for at truede arter vil kunne opprettholde levedyktige bestander på sikt. Alle tre kjerneområder fortsetter videre utenfor verneforslaget (og undersøkelsesområdet), og flere MiS-figurer og naturtypelokaliteter med viktig og svært viktig verdi, samt rødlistearter, finnes rett utenfor forslaget. Det finnes trolig verdifulle arealer også utenfor verneforslaget, blant annet videre sørøstover mot Glupåsen, Øygrane og Livsnes. En eventuell utvidelse av et framtidig naturreservat på sikt, som også inkluderer disse arealene, vil kunne inkludere flere av de viktige naturkvalitetene rundt Dalsvann. Som en lavereliggende lokalitet med mye rik edelløvsog i et området med relativt store forekomster av rik edelløvsog, har området en viss verdi, både mtp. representativitet i rike vegetasjonstyper, men også egnethet til å fange opp og ta vare på biologisk mangfold knyttet til slike naturtyper. Mye av lokaliteten dekkes også av rødlistet naturtype lågurtedelløvsog (VU). I samlet verdivurdering trekker særlig følgende forhold ned: 1) Dårlig arrondering både mtp at vernegrensene ikke følger topografien og at trolig også andre verneverdier ikke fanges opp av verneforslaget; 2) Området

er mye påvirket av eldre og nyere hogster, og disse finnes som lommer innenfor området og er derfor vanskelige å skille ut fra verneforslaget; 3) Det samlede arealet innenfor verneforslaget er relativt lite. På bakgrunn av dette vurderes "Urfjellheia" til regionalt verneverdi (**).

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Urfjellheia. Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for verdisetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Død ved mengde	Død ved kontin.	Gamle bar-trær	Gamle løv-trær	Gamle edel-løvtrær	Tre-slagsfordeling	Topo-grafisk-variasjon	Vegetasjons-variasjon	Rikhet	Arter	Størrelse	Arrondering	Samlet verdi
1 Glupedalen	**	**	**	*	**	***	***	*	**	***	***	-	—	***
2 Urdfjellheia S	**	**	*	**	*	**	***	**	***	***	***	-	—	***
3 Urdfjellheia NØ	**	*	*	*	*	**	**	**	**	***	***	-	—	***
Samlet vurdering	**	*	*	*	*	**	***	***	***	***	**	*	*	**

Mangeloppfyllelse

Av mangelnaturtyper gjelder : 1) Alm-lindeskog (høy grad); 2) eikeskog (høy grad). Av generelle mangler gjelder: 1) lavlandsskog (middels grad); 2) høybonitetsskog (lav grad); 3) biologisk gammel granskog (middels grad). Området oppnår høy mangeloppfyllelse på mangelnaturtyper og middels mangeloppfyllelse på generelle mangler i skogvernet (Framstad et al. 2017). Samlet tilsier dette middels mangeloppfyllelse.

Vurdering av mangeloppfyllelse for ulike vernemålsetninger for lokalitet Urfjellheia.

Mangelnaturtyper: Høy mangeloppfyllelse

Generelle mangler (lavlandsskog, høybonitetsskog og biologisk gammel skog): Middels mangeloppfyllelse

Restaurering- og utviklingspotensial: Ikke aktuell

Storområdekvaliteter: Ikke aktuell

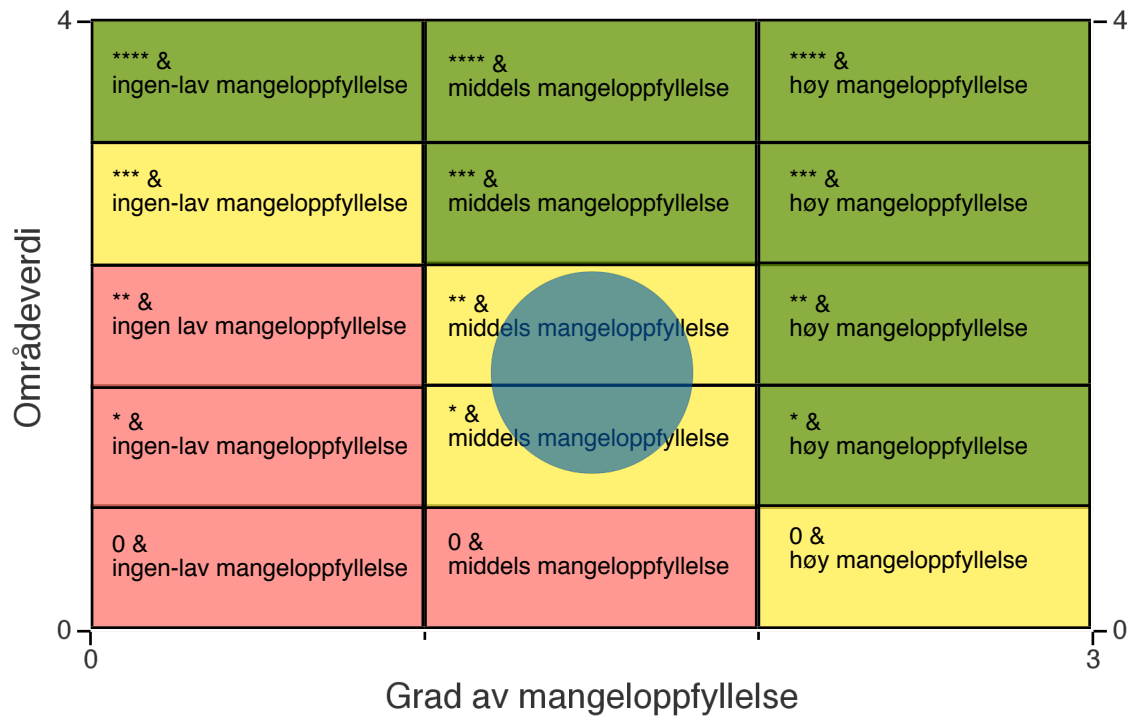
Samlet mangeloppfyllelse: Middels mangeloppfyllelse

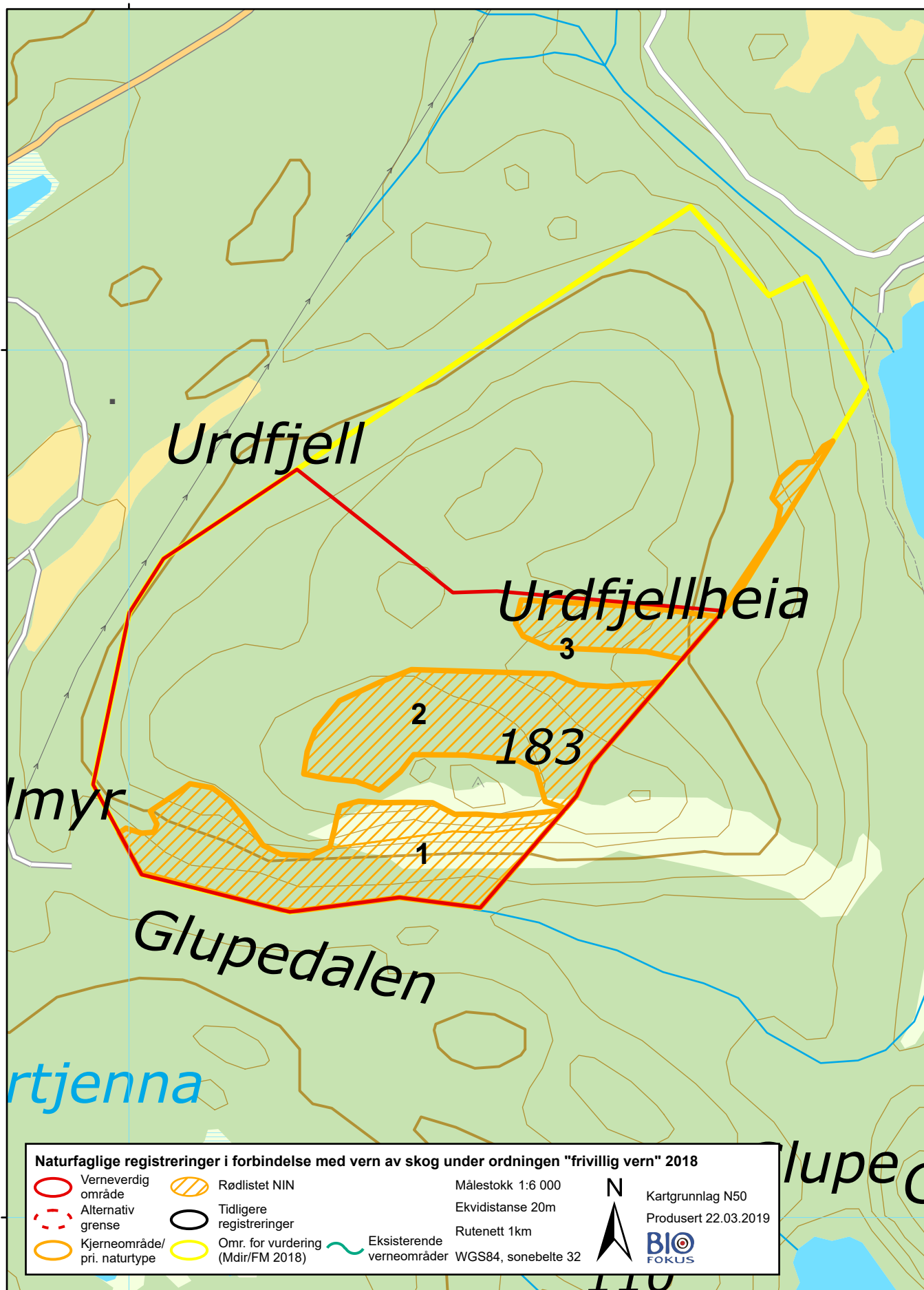
Referanser

Blindheim, T., Thingstad, P.G. & Gaarder, G, (red.) 2011. Naturfaglig evaluering av norske verneområder. Dekning av naturtyper og arter. – NINA Rapport 539. 340 s.

Framstad, E. (red.), Blindheim, T., Granhus, A., Nowell, M., Sverdrup-Thygeson, A. 2017. Evaluering av norsk skogvern i 2016. Dekning av mål for skogvernet og behov for supplerende vern. NINA Rapport 1352. 149 s.

Figur: Blå sirkel angir området Urfellheia sin områdeverdi (loddrett akse) og grad av mangeloppgyllelse (vannrett akse). Fargene i figuren angir en faglig totalvurdering av områdets egnethet for vern. Figuren viser kartlagte naturverdier og mangler ved skogvernet i henhold til Framstad et al. 2017 i sammenheng. Typiske utslag kan være at områder som i dag har lav naturverdi, men som raskt kan utvikle egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, bør vurderes som kandidat for vern hvis mulig. Tilsvarende kan områder som har middels og høy naturverdi, men få egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, settes på vent fordi det da allerede er vernet mange slike områder i en regionen. Ligger den blå sirkelen helt eller delvis over grønne felter er det meget gode faglige grunner for å undersøke mulighetene for vern av området. Ligger den blå sirkelen over gule felter bør vern ut fra naturfaglige grunner ikke vurderes."

Bilder fra området Urfjellheia

*I kjerneområde 1 er det rik edelløvskog med forholdsvis mye lind.
Foto: Maria K. Hertzberg*

I partier er skogen relativt ung og triviell. Foto: Maria K. Hertzberg

Eikeskog Foto: Maria K. Hertzberg

*Elementer av gammel furuskog dukker opp innimellom. Foto:
Maria K. Hertzberg*